

år; det er særdeles velskrevne kapitler, som dog ikke giver meget, der ikke er kendt fra andre skildringer af land- og landbolivet i årtierne op mod 1914. Efter præliminæreksamen og nogle år som herredskontorist kom Hurup i 1907 til den nye radikale presse, som Heilbuth og venner byggede op. Først var han i Hjørring, senere i Ålborg, Silkeborg og Horsens. Der siges en del om de økonomiske vanskeligheder; mens de egentlig journalistiske vilkår desværre kun berøres lidt. Bogen rummer også bidrag til karakteristik af nogle af de radikales og husmandsbevægelsens ledere; men heller ikke her er der nyt for historikeren.

Vagn Dybdahl

David Grünbaum: Som dagene gik. Spredte glimt fra et langt liv. (Schønberg, 1970). 133 s.

David Grünbaum (f. 1888) har ved siden af at være lærer ved Øregårds Gymnasium (siden 1913) i en lang menneskealder været en fremtrædende litterær agent. Om begge dele siges lidt i bogen, og der gives små portrætskitser af danske og udenlandske forfattere; der er et par større ret anekdotiske skildringer af Georg Brandes og Henri Nathansen. De indledende afsnit om livet i et beskedent jødisk hjem i Randers og om latinskoleliv er det vægtigste, selv om de ikke giver nyt, befæster de dog miljøerne.

Vagn Dybdahl

Hans Bendix: Urolig sommer (Gyldendal, 1970). 250 s.

Bogen er en fortsættelse af »Tro-skyldigt forår« (1967, se HISTORIE

VII 623). Mens denne havde sin værdi ved miljøtegningen – et velstillet borgerhjem i København før 1914 – så er det nye erindringsbind i højere grad episoder af en kunstners liv. Selvfølgelig er der spredte træk af 1920'ernes og 1930'ernes kunstnerliv med udmærkede biografiske skitser, navnlig af Lundstrøm og Gelsted; men for den egentlige historie er det væsentligste i bogen nogle skildringer af forholdene i Social-Demokratens redaktion. Selv om nok den intellektuelle reaktion mod nazismen omtales, havde det været ønskeligt, om der var gjort noget mere ud af denne; som redaktør af »Åndehullet« og medarbejder ved »Frisindet Kulturkamp« skulle Hans Bendix have de bedste betingelser for at fortælle mere end sket er.

Hvis man forlader historikerens faglige vurdering af »Urolig sommer«, skal det siges, at det er en aldeles festlig bog.

Vagn Dybdahl

Peter P. Rohde: Midt i en ismetid. (Thaning & Appel, 1970). 252 s.

Foruden titlen er der også andre litterære højdepunkter i bogen. Til disse hører bl. a. afsnit om 1920'erne og 1930'erne og et stykke om livet som modstandsmand i Århus; ikke mindst mellemkrigsårene havde fortjent en større plads, også fordi Peter P. Rohde har alle forudsætninger for at kunne gøre det. Erindringernes hovedvægt er imidlertid lagt på tiden efter 1940, og her står forholdet til kommunistpartiet i centrum; forfatteren var blevet medlem lige før krigen og blev ekskluderet 1953. Her gives en række oplysninger, der kan benyttes til en behandling af kom-

ministernes historie; men det er kun småbrikker. At Rohde ikke kan bidrage mere til belysning af kommunistiske kupplaner i 1944-45 end enhver anden iagttagelse, er vel rimeligt; til gengæld blev han efter befrielsen partifunktionær, og selv om han ikke kom op i toppen (til de af ham forhadte Aksel Larsen, Mogens Fog og Ib Nørhede), må han simpelt hen kunne fortælle meget mere om partiets opbygning og arbejde, end han gør. Nu bliver det for en stor del forfatterens eget arbejde som skribent i partiets tjeneste og generelle karakteristikkere af ledelsen, der optager pladsen. De mere almene dele af erindringerne slutter med at behandle Rohdes uvilje og protest mod antisemitismen i Rusland, der førte til hans eksklusion. Resten af bogen er fortrinsvis viet forfatterskabet siden midten af -50'erne.

Alene Rohdes vitalitet og mangesidige engagementer bevirker, at hans udvikling afspejler væsentlige strømninger i vort århundrede. Dette og hans politiske aktiviteter gør bogen til et væsentligt bidrag til belysning af den venstreradikale intelligens i Danmark efter 1. verdenskrig. Fremdeles mangler vi en historisk behandling af emnet; til den vil »Midt i en ismetid« være et kildeskift.

Vagn Dybdahl

*Poul Møller: Mennesker og meninger.
(Det schønbergske Forlag 1970).
291 sider.*

Målt med en international målestok står danske politiker-erindringer ikke højt. Det skyldes ikke, at dansk politik er af ringe betydning for den store verden, men mere at danske politiske memoireforfattere af en overdreven ængstelse for modstandernes udnyttel-

se pålægger sig flere reservationer, end historikerne bryder sig om, og i al fald flere, end man gør f. eks. i USA eller Storbritannien. En undtagelse er P. Munchs posthumt udgivne optegnelser og erindringer, mens man i den anden ende af skalaen har f. eks. fiskeriminister Oluf Pedersens erindringsbog (anm. i Historie ny række VII, s. 625).

Fhv. finansminister Poul Møllers hører til de bedre. Han har ganske vist skrevet dem under en rekreationsperiode i sommeren 1970, hvor han, som han selv nævner i forordet, ikke havde adgang til kildemateriale. Hvis der heller ikke er sket efterkontrol, må Poul Møller have en fænomenal hukommelse, for bogen er fuld af detaljer, hvoraf kun få synes forkerte (som f. eks. s. 115, hvor han gør Erik Christensen til politimester i Esbjerg og ikke i Frederikshavn).

»Mennesker og meninger« giver først og fremmest en, så vidt det kan konstateres, ærlig miljøskildring af et småborgerligt mellemstandshjem fra depressionsårene i 1930'erne. Poul Møller skjuler ikke familiens bekymringer, navnlig den bestandige angst for afskedigelse og arbejdsløshed, samtidig med at man udadtil søgte at opretholde skinnet. Man får ved læsningen af kapitlerne om Poul Møllers barndom et levende indtryk af, hvorledes en konservativ centrumspolitik kan finde sit fundament. Er den hypotese rigtig, at det er helt bestemmede for en politikers holdning, hvorledes han tilbringer sine første 18 år, kan man godt forstå, at Poul Møller aldrig har bekendt sig til nogen aristokratisk eller reaktionær konservatisme og også, hvorfor hans bror, Axel Møller, fik så stor betydning for ham.

Meget ung kom Poul Møller ind i KU i de bevægede, uniformerede år. Han lægger ikke skjul på, at havde